

Interview med Jens Hald Madsen, formand for Udenrigspolitisk Nævn:

En udenrigspolitik, vi aldrig har set før

Ud af Den Kolde Krigs koma

1. Ud af Den kolde Krigs koma
2. Visioner på andres bekostning
3. USA og Europa har byttet plads
4. Sikkerhedspolitikken slår igen
5. Den indre og den ydre ro
6. En håbløs naivitet i debatten
7. Hvor lang tid skulle man vente?
8. Terrorismen kunne samle Europa
9. Europæerne som skraldemænd
10. At leve med en risiko – men ikke i frygt
11. Lederskabet

Af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Den kolde krigs koma

Nu har vi af mange årsager haft rig lejlighed til at reflektere over dansk udenrigspolitisk tradition her de sidste par år. Hvis du kaster et blik på Danmarkshistorien, vil du så sige, at vi har noget af være stolte af?

JENS HALD MADSEN [JHM]: Jeg ved ikke om vi har noget at være stolte af, fordi der har været en meget lang periode med passiv udenrigs- og sikkerhedspolitik, fuldstændig bundet op på Den Kolde Krig og på den ideologiske magtstruktur, der eksisterede i den periode. Hvor vi kunne sige, at bare vi sørgede for at landingsbanen var ren, så de amerikanske fly kunne lande, så var alt i orden - og så havde vi så dertil stillet Grønland militært til rådighed. Det betød jo, at vi sådan set ikke gik nok ind i substansen på udenrigs- og sikkerhedspolitik - hvordan vi aktivt kunne gøre noget. Jeg tror så til gengæld at efter den Kolde Krig, hvor vi egentlig fik et ansvar og skulle leve op til noget - der begyndte der at komme meget større spekulation over: Hvad gør man som et lille land i Europa? Hvem er de vigtige aktører at samarbejde med? Endvidere opstod der stor aktivitet omkring det at tilknytte sig internationale organisationer - og på den måde få en stemme.

Så det, man har lært af Den Kolde Krig, det var at man ikke havde en stemme, at man var magtesløs på mange områder, at man ikke havde indflydelse på sin egen skæbne. Derfor var det historisk, ved Murens fald, at her lå virkelig et ansvar i - som et gammelt demokrati med markedsøkonomi - at styrke de østeuropæiske lande, men

så sandelig også finde nye alliancer og påtage sig dét ansvar. Det, man kan diskutere, det er om vi fuldt ud har levet op til at påtage os det ansvar, det er at have en selvstændig udenrigs- og sikkerhedspolitik. Vi er meget gode til at holde taler, men når det kommer til handling, til at kunne agere og overføre økonomiske ressourcer, så der er handlekraft bag ordene, så begynder det at knibe. Ikke blot for Danmark, men for mange europæiske lande.

I forbindelse med 29. august tog Statsministeren jo afstand fra samarbejdspolitikken under besættelsen, og den periode som du taler om, Den Kolde Krig, har jo været genstand for debat ihvertfald i dele af den borgerlige presse de sidste 10-15 år, hvor man har efterlyst et opgør, eller ihvertfald en "forholden-sig" til de begivenheder. Hvorfor er det udeblevet, for så stor en del af befolkningen? Det synes at være en dagsorden, som der er dele af pressen og af det politiske spektrum, der står relativt alene med.

JHM: Ja, hvis jeg må være sådan lidt grov i forhold til den generation jeg tilhører, så må jeg sige, at det er fordi at dem, som var sympatisører - det er dem, der sidder på magten idag. Det er dem, der har utrolig dårlig samvittighed. Der er mange, der har en meget dårlig samvittighed, som helst ikke vil rippe op i hvad de gjorde --- når de talte om sambakommunismen i Cuba; hvor godt det var i de østeuropæiske lande osv. Alle de besøg der blev foretaget - i Nordkorea fx. Der går faktisk mange politikere rundt på Christiansborg idag, som ligesom har glemt, hvilke stempler de har i passene.

Det jeg er ked af, det er, at man ikke på samme måde som efter 2. verdenskrig fik et totalt opgør med dem, som rent faktisk hjalp fjenden, enten af naivitet og dumhed, eller i en overbevisning om, at det var den rette ideologi. Så er jeg sådan set ligeglad om det hedder nazisme eller kommunisme. Fordi Den Kolde Krig ikke decideret var en krig, men var en koma-agtig periode - en paralyserende, magtesløs periode - så har det ikke fået nogen konsekvenser: alle de mennesker, som er blevet slået ihjel af de forskellige regimer, i Østeuropa, i Sovjetunionen - det er som om det totalt er glemt. Som om der ikke er nogen talspersoner for dét. Og der mener jeg rent faktisk at specielt de borgerlige partier - de liberale partier - har været alt, alt for svage i deres mission.

2. Visioner på andres bekostning

Når du beskriver Den Kolde Krig som koma-agtig, så er der centrum-venstre folk - og måske også borgerlige, der vil sige: "Jamen, når vi ser på perioden efter 2. verdenskrig, så har den ikke været kendetegnet af passivitet tværtimod: den har været præget af, at Danmark meget aktivt er gået ind i FN; gradvist ind i EF; siddet i Nordisk Råd; har ført an med ulandsbistand - som har arbejdet gennem det multilaterale, dér hvor der kunne nytte noget; hvor vi kunne lægge vores vægt og udbrede vores visioner om en bedre verden." Det helt omvendte af en koma-agtig tilstand

JHM: Ja, men problemstillingen er jo, at vi er i den heldige situation, at den placering vi har her på jorden er et sted, hvor der ikke har været så mange krige. Det har været utrolig nemme ting, der er blevet sagt:

Om at have menneskerettigheder. Ja - det har vi, så det er ikke noget problem, dét kan vi godt kræve af de andre. At vi har demokrati. Ja - det har vi, det har vi haft i lang tid. At vi har en stabil markedsøkonomi - ja, det har vi. Det er jo meget nemmere at komme med store visioner på andres bekostning og på andres regning: de skal følge med og bygge ting op. Når det kommer til handling, så har vi et problem.

Tag bare Nordisk Råd - med alle de her visioner. Når det kommer til stykket, så kan du ikke finde noget sted i hele verden, der har så forskellig landbrugs-, fiskeri- og industripolitik som Norge, Sverige og Danmark. Som absolut ikke kunne blive enige om noget som helst - og som stadigvæk ikke kan. Det kan godt være, vi kan forstå hinanden sprogligt, men vores infrastruktur er vidt forskellig. Det samme gælder andre internationale organisationer. Det er jo spørgsmålet om, hvor meget troværdighed er der tilbage - hvor meget troværdighed har der egentlig været - i FN? Fordi Sikkerhedsrådet er jo en total afspejling af 2. verdenskrig; det har ikke udviklet sig. Man kommer med masser af statements, men jeg har jo selv deltaget i de her møder: og det er jo lidt besynderligt at sidde i en flok, hvor over 50% af de nationer, der er repræsenterede, er diktaturer, der fortæller om at de gerne vil have menneskerettigheder og demokrati, at de gerne vil arbejde for alt muligt, og så tager de så deres privatfly hjem igen - banker løs, torturerer folk og forhindrer enhver opposition. Det jeg bare siger er: Hvis man holder de taler, kan man så ikke tillade sig at stille nogle krav?

Så det er rigtigt hvad du siger - der har været stor aktivitet, vi har haft visioner, vi havde noget at byde på - og dét er en meget positiv ting. At Norden har stået for nogle værdier. Det, som vi i øjeblikket er i gang med - både med Irak og andre ting - det er jo også en værdidebat. Det er et spørgsmål om de værdier, vi står for, menneskerettigheder osv. i forhold til folkeretten: Hvor langt skal vi gå? Hvor meget skal vi finde os i?

Det vil sige, det ikke er et brud med vores linie de sidste 50 år? Det er i virkeligheden de samme værdier, vi kæmper for i Irak i øjeblikket?

JHM: Vi skal jo se positivt på livet - og det har været en positiv udvikling, der egentlig er sket. Fra en magtesløshed og passivitet, der er blevet udviklet til aktivitet via internationale fora, over til at agere og handle ud fra det, man rent faktisk siger. Der har aldrig været en opbakning til det danske forsvar, som der er nu, i forhold til at sende Jens'er afsted til de her forskellige missioner. Den opbakning har der ikke været tidligere. Der er også sket et skred, politisk set: bare tag det Radikale Venstres udvikling, i retning af at bruge soldater, anvende militæret i et fredskoncept.

Det næste skridt, jeg kan se, det er at man begynder at lave civil opfølgning: først så agerer man ud fra nogle værdier. Når man så har ageret og fx er gået ind i et land - har brudt den nationale suverænitet, kan du sige - så er man gået lidt i stå efter forsvarets indgriben. Den fase, man er i nu, det er at spørge: Hvordan kan vi blive dygtige til - bagefter - at bygge infrastrukturer op? Hvordan kan vi blive gode til at opbygge demokrati, retssystem osv? Det har vi været meget dårlige til, fordi vi ikke vil give ressourcer til det.

Tag Balkan: lige så snart det ikke længere var populært at være i Bosnien, og man skulle til Kosovo - så flyttede man sine soldater derhen. For det var dér, mediefokus var. Så stod Danmark tilbage og skulle sende politifolk ned til at kontrollere området. Der var sørme ikke ret mange, der ville give ressourcer til det. For at sige det rent ud: det var altså ikke så sexet som at sende militærfolk derned.

Man bliver nødt til at arbejde i et større totalkoncept - men det er også fælden. For fælden ligger i, at hvis det er USA som supermagt, der bestemmer, hvordan vi skal agere - og hvorhenne vi skal agere - hvor vi andre så skal være skraldemænd til at rydde op bagefter, opbygge de civile strukturer osv., så er vores skæbne jo ligesom fastlagt.

Lad os lige prøve at gå tilbage til det historiske perspektiv. Du sagde nærmest før, at der var en manglende bevidsthed om de internationale strukturer. Var der også en manglende bevidsthed om Den Kolde Krigs

ideologiske dimension? At det var en konfrontation mellem samfundssystemer? Trods det, at Bornholm var lige ved at ryge bag jerntæppet, trods de russiske ubåde i Østersøen var der vel aldrig en fornemmelse af i Danmark, at vi var rigtigt truet?

JHM: Det mærkelige var egentlig, at der var jo masser af bevægelser som så truslen fra USA's side. Folketingsvalget i 1988, der handlede om hvorvidt vores allierede skulle fortælle om de havde atomvåben ombord på deres fartøjer viser hvor tåbelige vi var. Det er ren tåbelighed: at dem, der var vores beskyttere, skulle have nogle bank - for vores fjender vidste vi for lidt om, det var lukkede samfund. Det illustrerer meget godt hvad forskellen er på diktaturer og så på demokratier, hvor man kan diskutere: da man ikke kunne diskutere med kommunismen som sådan, eller diskutere hvad der egentlig foregik derovre, så blev det jo mere en diskussion om Ronald Reagan han var skør eller ej --- at en falleret skuespiller skulle trykke på denne her knap, og så var det hele forbi. Jeg husker da med skræk alle de her P1-udsendelser i Danmarks Radio, hvor unge mennesker fortalte om hvilken håbløs fremtid vi havde - og hvordan de ikke ville tage nogen uddannelse, fordi "de trykker jo bare på knappen og så er det slut". Der var meget dommedagsprofeti i dét.

3. USA og Europa har byttet plads

Men udviklingen som du nævnte - i det Radikale Venstre; i Socialdemokratiet måske endda nu med SF's ændrede syn på EU's udenrigspolitik, hvor afgørende er den? Du var inde på, at de Radikale havde ført en anden politik i 90erne, men hvor grundlæggende har man bevæget sig?

JHM: Man har bevæget sig ved at sige, "Skal vi have en aktiv udenrigspolitik, så betyder det, at så skal vi også have aktiveret vores sikkerhedspolitik - og dermed: aktiveret vores forsvar". Derfor så man vel et nyt potentiale i det danske forsvar: nemlig at forsvaret kunne komme ind og være en sikkerhedsbuffer, der kunne tjene til at stabilisere. Dvs.: man gik væk fra opfattelsen af, at forsvar var ikke forsvar, men angreb. Det var jo hele den diskussion, der var under Den Kolde Krig: postulatet fra Sovjetunionens side var, at grunden til at de skulle have alle de våben var, at de skulle forsvare sig mod et angreb fra Vesten, mens NATO selvfølgelig havde det modsatte synspunkt. Der er sket en udvikling: man vidste nu, at skulle Europa bære sit eget ansvar, regionalt, i forhold fx til Balkan, så betød det altså også, at man måtte sætte sikkerhedspolitikken igang - sætte forsvaret igang på en helt anden måde. Det indebærer jo et ansvar.

Ligger der i det du siger, at centrum-venstre har flyttet sig i forhold til hvilke midler man vil anvende på de NYE udenrigspolitiske problemer, men at der ikke har været noget selvopgør eller -ransagelse?

JHM: Det kan du sige. Jeg mener simpelthen, at de havde et troværdighedsproblem.

"Havde", men ikke "har"?

JHM: De har stadigvæk et troværdighedsproblem. Der, hvor skismaet efterhånden ligger, det er i og med, at dem, som er så dybt kritiske overfor USA som supermagt og overfor Bush-administrationen - det er jo de selvsamme mennesker, som ikke vil give ressourcer til europæisk forsvar!

Altså: Hvis man ønsker at være et alternativ til USA som supermagt, så kræver det, at man kan handle selv. Det kræver, at man har løfteevne til at flytte sine soldater. At man har satellitkommunikation. At man har en

stærk efterretningstjeneste. En stærk logistik. Det vil koste en formue. Vi har jo ikke haft nogen mulighed for at nyde fredsdividenden, som man kalder det, fordi under Den Kolde Krig investerede vi ikke så meget i vores forsvar men ventede sådan set bare på, at amerikanerne skulle komme at hjælpe os. Problemstillingen her er, at hvis ikke vi styrker europæisk forsvar til at kunne løse fx fredsmissioner, så har vi ikke nogen selvstændig udenrigspolitik, der har handlekraft. Og dermed så er vi ikke et alternativ til USA. Så derfor hænger argumentationen og troværdigheden ikke sammen: når man kritiserer USA og Bush-administrationen for at tage det ansvar som FN skulle tage; som Europa skulle tage - fordi de kan, fordi de vil investere, fordi deres befolkning accepterer at man foretager så store investeringer.

Jeg siger ikke, at vi skal foretage lige så store investeringer som amerikanerne gør - men jeg synes bare det er tankevækkende, at befolkningen i USA jo har en helt anden opfattelse af, hvad global udenrigs- og sikkerhedspolitik er. At man som supermagt bliver nødt til at investere i at fastholde sin position. Hvorimod hvis du går ud og spørger den europæiske befolkning, "Ønsker du, at vi skal have en selvstændig udenrigs- og sikkerhedspolitik?" "Ja!" vil alle sige - mere eller mindre. "Ønsker du at give flere penge til dansk - eller europæisk - forsvar?" "Nej". Det er jo fordi, at man ikke som europæiske politikere har forklaret sandheden.

De mest fantastiske at høre på, og det er de jo generelt, det er Frankrig: Frankrig, som går ud, meget meget markant, og via EU siger: "Vi skal have vores helt selvstændige udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det skal nærmest være sådan, at amerikanerne skal spørge, om de må have lov at være med". Når sandheden er, at hverken Frankrig eller andre europæiske lande overhovedet er i stand til at mobilisere og flytte rundt på sine tropper. Når sandheden er, at vi har nogle stive, nationale forsvar, som er bygget til at beskytte nationale grænser og suverænitet - som er totalt forældet, i forhold til den opfattelse som amerikanerne har. For dem er det naturligt, fordi de altid har arbejdet udenfor deres grænser.

Det er meget interessant at USA og Europa har byttet situation. Europa var vant til at beskytte sine egne nationale grænser og suverænitet - og var vant til terrorisme, men ikke vant til at skulle operere udenfor sin egen region for at stabilisere den. Hvorimod USA hele tiden agerer udenfor sine grænser for at stabilisere sin magt. Her har du så nu en situation, hvor Europa på den ene side skal begynde at tage et ansvar for andre regioner, for sine omgivelser, skal holde sammen og ikke bare beskytte sine nationale suverænitet - for den går lidt i opløsning, forstået på den måde at vi har et stærkere europæisk samarbejde eller håber på at få det. Og USA er kommet i en mærkelig rolle fordi de er blevet ramt midt inde i hjertet, inde i deres egen nationale suverænitet: "in the backyard". Hvilket betyder, at de lige pludselig skal kigge indad. Hvilket USA gør: de kigger - på mange områder - indad.

Det er vel også det, der forklarer en del af den transatlantiske distance de sidste par år - og NATO's problem. At under Den Kolde Krig var det os, der var udsat ---

JHM: Det var os, der var slagmarken mellem øst og vest.

Og det var USA, der bar byrderne. Nu er sårbarheden - eller ihvertfald: fornemmelsen af den - skiftet. Så bliver situationen overdetermineret [der er mere end en udslagsgivende faktor, red.], fordi Europa nu har 2 grunde til at lade være med at beskæftige sig med problemet: [1] Vi er ikke vant til at tage os af det, [2] Det er ikke os, der er truet.

JHM: Præcis. Men vel også fordi at vi - politisk, ledermæssigt – jo ikke er vant til, at vi egentlig skal overbevise befolkningen om, at vi skal risikere liv. Der er også en luksusbetragtning i spil: det, der også er

problemet med troværdigheden i forhold fx til Det Radikale Venstre, det er, at det lyder meget som om, at man gerne vil operere, man vil gerne sende soldater afsted, men "de skal helst ikke dø, vel?" Selvfølgelig er jeg ikke ude på, at de skal dø - men det er som om, at man helst ikke vil løbe nogen risiko. Det er jo også sådan den vestlige verden i 90erne faktisk har forsøgt at operere: med en high-tech-krig, hvor der er så få soldater som muligt involveret. Det er fint nok, men man skal bare være klar over, at man skal alligevel forklare befolkningen: "Det her har konsekvenser. Det har en økonomisk konsekvens at handle udenfor sine grænser med en aktiv udenrigs- og sikkerhedspolitik. Og det kan også have en konsekvens i forhold til menneskeliv."

4. Sikkerhedspolitikken slår igen

Men centrum-venstre vil jo lægge vægt på, at den politik også har konsekvenser i forhold til hvilke reaktioner man udløser i verden: hos sine fjender og potentielle samarbejdspartnere risikerer man en større grad af antipati, hvis man går ud militært end hvis man går ud civilt. Det er en yderligere risiko: Hvad man sætter igang.

JHM: Og det er her, hvor det bliver meget interessant. Historisk set har det været sådan, at hvis ikke du har en stærk sikkerhedspolitik og et stærkt militær til at stabilisere, så var du ikke i stand til at føre en aktiv udenrigspolitik med diplomati. Man har haft en periode med Den Kolde Krig, med NATO, Warszawapagten osv., hvor situationen var stabiliseret ihvertfald på den måde, at der var fronter, men ikke nogen, der ville bruge de militære midler, fordi det var endegyldigt. Det betød, at så fik udenrigspolitikken og diplomatiet en helt ny mulighed for at kunne agere.

Så der var i virkeligheden et element af ironi: det militære element neutraliserede sig selv?

JHM: Det neutraliserede sig selv via selve skrækken for at det skulle blive bragt i anvendelse. De værktøjer, man havde tilbage i værktøjsskassen var: at agere ud fra diplomatiet og det politiske. Derfor sker der en overtagelse, som er meget interessant: man har en opfattelse af, at det er udenrigspolitikken, der er "number one" - udgangspunktet i det diplomatiske arbejde. Men det er det jo ikke: fordi selvom USA er en stærk udenrigspolitisk aktør, så kunne de jo ikke forhindre terrorismen. Sårbarheden ligger i, om man er i stand til at stabilisere sig sikkerhedsmæssigt. Det vil sige: efter 11. september må du lige pludselig flytte ressourcer. Det er det, som man er i gang med med Homeland Security osv.: "Vi må acceptere, at på trods af, at vi er en supermagt; på trods af vi nok har det stærkeste diplomati; på trods af, at vi har den mest markante rolle i forhold til den globale udenrigspolitik, så kan vi ikke stabilisere vores eget land før vi har stabiliseret vores sikkerhedsposition."

Angående spørgsmålet om, hvorvidt kritikken af Bush er anti-amerikansk. Hvor meget af den mener du er et gennemslag af det billede man havde af USA fx i 80erne under Reagan?

JHM: Jeg tror der er mange af dem, der - som jeg siger: har lidt smådårlig samvittighed også i forhold til Den Kolde Krig - har siddet og savnet og savnet og savnet det antiamerikanske. Og nu har man endelig fundet en grund, som bliver udnyttet fuldt ud. Det er meget trist at se, fordi det handler vel egentlig om, at hvis vi vender Bush-administrationen ryggen, så vil det gavne den magtfløj i Bush-administrationen som siger, 'Drop europæerne - de vil bare have politisk snak, og de vil have stor politisk indflydelse, men de vil ikke investere; de vil ikke tilbyde soldater - og de vil ikke handle. Hvad skal vi bruge Europa til?'

Det er faktisk det, der er vores største udfordring: at vi er ved at drukne i vores egen succes: Den mest stabile region for øjeblikket, mere eller mindre, det er Europa. Hvad betyder det, når der kun er een supermagt? At fokus bliver flyttet - til de asiatiske lande, Syd- og Mellemamerika, Mellemøsten, Afrika. Hvad betyder det? Som jeg siger: ude af øje, ude af sind. At fra amerikanernes synspunkt er der grænser for, hvad man gider at høre på.

Men når du tegner den distinktion mellem de to fløje i USA, og rejser spørgsmålet om, hvem vi vil støtte, så ligger der i det en kritik, der lidt ligner den, som er kommet fra midterpartierne og venstrefløjen - hvor man det sidste år har gjort så stort et nummer ud af at sige: "Vi er ikke anti-USA, vi er anti-Bush".

JHM: Jo, men mit argument er: dem, der er kritiske overfor Bush, de burde ikke vende Bush-administrationen ryggen, men tværtimod gå aktivt ind - som Colin Powell, der hele tiden har forsøgt at styrke diplomatiet, styrke den transatlantiske forbindelse, og dermed påvirke det i den europæiske retning, man nu engang ønsker. Problemet er, at Rumsfeld får mere og mere ret i mange af sine udtalelser omkring, at der er et gammelt og et nyt Europa. Sagen er, at Danmark som land - som lille land - har meget større interesse i, at det, vi kalder 'de europæiske storebrødre' har éen stor storebror, som lillebror kan gå til. Forstå mig ret: hvis der er en rigtig storebror, der kan sige, "Det er sådan, vi gør" - så er det en stor styrkelse af den danske position. Dermed siger jeg ikke, at vi skal ligge på halen for USA, men: der ligger nogle fælles interesser.

Du vil se et nyt mønster, tror jeg: med udvidelsen vil du se, at de nye EU-lande vil have en meget større interesse i tilknytningen til den transatlantiske forbindelse, ligesom Danmark har. Du kan jo bare se på de udtalelser, som Frankrig har fremsat til de nye EU-lande om, hvordan 'man skal opføre sig ordentligt'. De udtalelser har jo ikke ligefrem været en succes set i forhold til, at de nye lande skulle have ret til at føre en udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det er lidt komisk, at på den ene side har franskmændene det sådan, at vi skal have en fælles europæisk udenrigs- og sikkerhedspolitik - men den på den anden side skal være på franske præmisser. Hvis de andre begynder at udtale sig om hvad de egentlig mener, så skal de lære at opføre sig ordentligt. Den slags karaktergivning er ikke noget, der begunstiger det gamle Europa - og slet ikke efter det, som Tyskland har foretaget sig i forbindelse med Irakkrigen:

Der er jeg fortvivlet over, at sandheden ikke at kommet frem. Jeg håber, at Irakhøringen vil forklare: hvem var det egentlig, som --- jeg vil ikke sige løj, men: totalt ødelagde troværdigheden for Europa og for FN?

Efter min mening: dét at Schröder for at vinde sit valg gik ud og brugte Irak-situationen som et valgkampargument var en katastrofe. Hvor franskmændene fulgte op - for her var endelig en kile i Tysklands stærke forbindelse til USA. Det var et udtryk for, at hvis man begynder at tænke i nationale, egoistiske interesser, så kan Europa aldrig nogensinde få en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, og så får vi ikke nogen troværdighed om noget som helst.

5. Den indre og den ydre ro

Men har der ikke været en meget tydelig forskel på Schröder og den danske venstrefløj? Der var en periode i foråret, hvor det gik hedt til, men så gik oppositionen ind og bakkede op bag Irakkrigen, da regeringen lagde pres på - man gik med. Man har været kritiske efterfølgende, men har det ikke været en dansk opposition, som har prøvet at agere meget statsmandsagtigt i det forløb?

JHM: For mig at se har oppositionen ageret - hvis jeg må sige det groft - meget populistisk. Da der var kritik i befolkningen omkring det at gå ind i Irakkrigen, så var man kritisk. Du kunne næsten følge forandringerne hos oppositionen dag for dag som de så CNN. Da koalitionen rykkede op sydfra var irakerne ikke så begejstrede - og oppositionen var de stadigvæk skeptiske. Da der så kom nogle billeder fra Bagdad, hvor de fejrede det og nu var amerikanerne og hele den internationale koalition helte - hvor det var gået lynende stærkt, uden at der blev slået så mange mennesker ihjel - så skiftede deres holdning lige pludselig, til at det var godt.

Nu, hvor der begynder at være uro dernede, og man ikke kan få stabiliseret lige så hurtigt - så kommer tvivlen igen. Hvis du går ind og ser på forløbet, så var der en mellempriode, hvor det var meget stille.

Nu har man senest her ifbm. Irakhøringen talt om en "udenrigsministrenes klub" [bestående af Per Stig Møller, Mogens Lykketoft og Niels Helveg Petersen - red.]. Hvor meget er der en tendens til, at udenrigspolitikken stadigvæk er omgærdet af holdningen om, at når det kommer til stykket så bliver der konsensus? Regeringen opgav jo at sætte landtropper ind - og det var vel under indtryk af, at det var vigtigt at bevare enigheden?

JHM: Jo. Det har du fuldstændig ret i. Det har det været både i forhold til Afghanistan og til Irak. Der ligger en tradition i at få så bred opbakning som overhovedet muligt, og det er også vigtigt når man sender sine soldater afsted. Der ligger jo selvfølgelig også en hel dansk politisk tradition i, at når du har mindretalsregeringer, som kan være skiftende, så er det utroligt vigtigt, at du stabiliserer din udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Du siger, at politikerne skal forklare befolkningen, at det er vigtigt, at vi ser magtrealiteterne i øjnene; det er vigtigt, at vi har en forsvarspolitik og vi ser hvilke ofre det indebærer. Og hvor det er en kritik, der retter sig bagud, også mod de borgerlige politikere: at man ikke har været gode nok til at lægge den sag frem. Burde regeringen så ikke have sagt i foråret: "Det er en krig for frihed og demokrati - vi sender danske soldater ind på Dansk Folkepartis stemmer, om vi så har det smallest tænkelige flertal, så gør vi det. Og det er også et signal i forhold til befolkningen". I det øjeblik man indgår kompromisset med venstrefløjen skader man vel klarheden i sin egen argumentation?

JHM: Jo, men een ting er, at du kan have gjort det mere utydeligt indenrigspolitisk. Det helt afgørende er, at der er tydelighed udadtil: at hvis Danmark skal agere og sende danske soldater ud, så skal de andre koalitions partnere ikke være i tvivl om, at situationen ville ikke ændre sig selvom der skulle ske et regeringsskifte.

Og det er også et hensyn i forhold til soldaterne?

JHM: Ja, det mener jeg helt bestemt. Det er helt afgørende, at soldaterne og forsvaret føler, og ved, at de har et sikkert mandat og grundlag for at blive placeret et eller andet sted.

Men hvor bredt skal det være? Lad os nu sige man havde et borgerligt flertal udenom Dansk Folkeparti, der lignede en slags firkløver-flertal, med midterpartierne. Ville det være et tilstrækkeligt bredt mandat? Eller ligger der i det du siger, at Socialdemokratiet skal deltage?

JHM: Min argumentation er, at et mandat skal helst holde selvom der er et regeringsskifte. Dermed siger jeg indirekte, at sådan som landet ligger nu er det et skift mellem de to største partier i Folketinget - nemlig

Socialdemokratiet og Venstre. Derfor er det da afgørende, at Socialdemokratiet er med. Det er også afgørende i forhold til det skrækszenarie, der ligger i fodnotepolitikken: at man roder indenrigspolitik ind i udenrigs- og sikkerhedspolitik, som er uhyre farligt. Uhyre farligt. Det VED det Radikale Venstre; det VED Socialdemokratiet også. Men jeg må sige, at Socialdemokratiet i højere og højere grad bruger udenrigs- og sikkerhedspolitikken i en meget indenrigspolitisk vinkel, meget oppositionsagtigt.

Fx?

JHM: Det kører meget på det antiamerikanske - det kører meget mod Bush-administrationen. Man kan jo godt være kritisk overfor Bush-administrationen, det er der sådan set ikke noget galt i, men det er en meget skinger tone. Og det mener jeg faktisk er utroligt farligt.

6. En håbløs naivitet i debatten

I både USA og Europa er man nu begyndt at drage sammenligninger til Vietnam. Hvis vi nu har en situation i Irak om 1½-2 år, som er lige så svær at kalde en ubetinget succes som den nuværende, når det gælder om at skabe og ro og stabilitet: Tror du så, at man i afslutningsdebatten, om aftenen inden valgdagen, vil høre Irak nævnt? Vil oppositionen fra valget bliver udskrevet sidde og tælle på fingrene, om det vil være til deres fordel at bringe det ind?

JHM: Jeg håber, at Irak-området kommer op til næste valg som et udtryk for lederskab; et udtryk for succes - i at komme med en vurdering, hvor man ikke havde opbakning fra sin befolkning. Det besynderlige er, at det her er et stykke historie: tænk på, hvor hurtigt man gennemførte denne krig. Så kan man svare; 'Jamen, man mødte jo ikke nogen modstand'. Jeg siger bare: tænk på, hvor hurtigt man gjorde det. Tænk på, hvor lidt tid der er gået.

Nu var jeg for 14 dage siden i Syrien, og havde mulighed for at tale med Ole Wøhler, som har stort kendskab til, hvad der foregår. Som han siger, gang på gang: Det kan godt være, der er de her hændelser, som er ganske forfærdelige - men det er måske 5% af de aktiviteter, der foregår. Der sker nogle enorme fremskridt. Men medierne vil desværre hellere fortælle om konflikter, og disse forfærdelige ustabile ting, der sker. Der, hvor jeg vil hen det er: Hvor meget erfaring har verden med - på få måneder - at forandre et land, der er på størrelse med Frankrig; som ikke har en demokratisk historie---

Som Frankrig.

JHM: Som ikke har en tradition for markedsøkonomi---

Ligesom Frankrig.

JHM: Og som jo er blevet fuldstændigt smadret, på trods af, at de har så mange ressourcer? Hvordan kan man forlange, at man som international coalition kan stabilisere dét på så kort tid? Jeg mener rent faktisk, at det handler om at stå fast og sige: Vi vil have, at Irak skal være en succes, fordi det skal være et symbol. Så alle de regimer, som er rundt omkring landet, og deres befolkninger kan se et alternativ - at de kan se, at der kan være et demokrati. At de kan se, at der kan være en markedsøkonomi, som kan være til gavn for befolkningen.

Men når I og amerikanerne giver udtryk for, at 'vi ser magtens realiteter i øjnene', så er det jo at kritikerne både i USA og Europa siger, at I gør det modsatte - er forfærdeligt naive, fordi man ikke kan demokratisere Mellemøsten på den måde.

JHM: Man kan jo ihvertfald spørge sig selv om en meget vigtig ting, som er tendensen: Da vi var i Syrien havde man fra FN's side forberedt sig på, at man skulle modtage ihvertfald næsten en million irakere. Der kom ikke nogen videre: kun nogle få - og de tog hjem igen. Hvorfor? Fordi deres alternativ i Irak kunne de se var meget, meget bedre end at være placeret i Syrien eller i Libanon eller i Jordan. Det har noget at gøre med, at de havde mere frihed, men der er så sandelig også et stort økonomisk potentiale – plus, at man uddannelsesmæssigt osv. er på et højere niveau.

Jeg tror på, at Irak godt kan blive en succes. Det handler også om, at befolkningen på et tidspunkt bliver trætte af, at der kommer nogle ind over grænsen - plus gamle fraktioner fra Saddam Hussein, der har mistet magten. I det hele taget er der en håbløs naivitet i den debat vi har. Der er en retorik jeg vil sammenligne med Ludvig Holbergs Erasmus Montanus: "Vi kan, efter 5 måneder, ikke finde masseødelæggelsesvåben i et område på størrelse med Frankrig, ergo er der ikke nogen masseødelæggelsesvåben". "Mor Karen galder som en hane - ergo er Mor Karen en Hane!" "Vi kan ikke finde Saddam Hussein, ergo så findes Saddam Hussein ikke".

Det er der, hvor det bliver en meget naiv og meget tåbelig retorik, fordi jeg tror på, at befolkningen efterhånden vil finde ud af, at der er en god mening i det her.

7. Hvor lang tid skulle man vente?

Men gør det ikke indtryk på dig når Hans Engell - tidligere leder af De Konservative, Forsvarsminister, Justitsminister - går ud og retter så skarp en kritik af regeringen som han har gjort? En kritik af, hvad han ser som et gennemslag af den britiske-amerikanske linie, hvor pointen er: 'Spørgsmålet om masseødelæggelsesvåbnene er virkeligt alvorligt: man risikerer en stor del af sin troværdighed, fordi man ikke har fundet dem'.

JHM: Jeg har meget stor respekt for Hans Engell, ligesom jeg tror, at Hans Engell har meget stor respekt for den løn han får fra Ekstra Bladet.

Og dermed siger jeg blot, at han gør det godt, ikke? Fordi kendte jeg Hans Engell ret i forhold til tidligere dage, så ville han måske spørge mindre og så sende flere soldater afsted.

Men han ville måske svare: 'NÅR vi sender soldater afsted, så SKAL grundlaget den onde lyneme være i orden. Det er indbegrebet af god, gedigen, borgerlig politik. Ikke, at skylden særligt er Danmarks men: Ved at agere på efterretningsindberetninger, som ikke har været troværdige nok, har Koalitionen givet befolkningen indtryk af, at der var et grundlag for denne her krig som ikke har eksisteret.'

JHM: Det er her, du har et kommunikationsproblem i forhold til din befolkning. For egentlig burde det være sådan, at man siger: "Hvis FN skal være troværdigt, så bygger det på, at man laver nogle resolutioner - og de resolutioner, de har en konsekvens." Man lavede resolutioner gang på gang på gang i forhold til Saddam

Hussein - der skete ikke en pind, SELVOM man har sagt, at det kunne få en militær konsekvens. Anders Fogh sagde jo helt klart: Vi har en diktator, der ignorerer alting. Resolutionerne er i orden - der står i resolution 1441: Nu har vi mulighed for at gribe ind, hvis ikke han beviser at han samarbejder. Hvis ikke han beviser han destruerer våbnene - så skal vi nok gøre det for ham.

Underforstået: også resten af det internationale samfund og de europæiske lande stod bag den linje?

JHM: Ja, det der sker, er, at en Blair og en Bush skal bruge enorme kræfter og ressourcer på det. Som ikke bare kan sige: "Nu skal I høre her, venner: vi følger altså konsekvent FN-resolution 1441". Der er jo ikke en kæft der ved, hvad resolution 1441 går ud på.

Statsministeren har jo afvist at 1441 var en del af grundlaget?

JHM: Statsministeren har påpeget, at resolution 1441 ikke var begrundelsen. Begrundelserne fremgår derimod klart af forslaget til folketingsbeslutning, som et flertal støttede. Vi har angivet 13 begrundelser for beslutningen - bl.a. at FNs Sikkerhedsråd med resolution 1441 af 8. november 2002 besluttede at give Irak en sidste chance for at opfylde sine nedrustningsforpligtelser og undgå alvorlige konsekvenser - samt at Irak ifølge FNs våbeninspektører ikke har overholdt kravene i resolution 1441 om "omgående, betingelsesløst og aktivt samarbejde".

I vores øjne var der i marts 2003 to veje - mere tid til våbeninspektørerne eller at sige "nu er det nok" og sætte stolen for Saddam Husseins dør. Vi valgte det sidste.

Statsministeren har fuldstændig ret i, at den folkeretlige hjemmel lå i de tidligere FN-resolutioner, bl.a. 678 og 687. Det var også den konklusion SR-regeringen nåede frem til i 1998.

Hvis du går tilbage i efterretningsrapporterne siden 1990-91, så er der et mønster. Jeg spørger bare: Hvordan er det, politiet arbejder? Når politiet skal opklare et mord, så skaber de et billede af morderen ved hjælp af indicier. Du står overfor en diktator, som er helt unik. Helt unik: Manden han har penge. Manden han har vilje. Han har ovenikøbet gjort det før: slået folk ihjel. Manden søger materiel, som kan bruges til at lave masseødelæggelsesvåben. Og han kører en meget offensiv udenrigspolitik - i og med, at han gerne vil være den arabiske leder for regionen. Dermed viser han, at han er en trussel - ikke bare for sit folk, men også for andre.

Så spørger man: "Hvorfor tager man ikke Nordkorea først?" Svaret er lige præcis: Nordkorea HAR masseødelæggelsesvåben, og derfor ER vi magtesløse. Derfor går vi rundt om den varme grød - giver dem lidt ris osv., fordi der skal også være fred i forhold til Sydkorea.

Men der kunne ligge et paradoks i det du siger, ikke? Fordi du tegner på den ene side et billede af Hussein som en meget viljestærk og potentielt farlig person. Samtidig kan man godt få et indtryk, når man læser om regimet - hvor meget løgn, der har været - at han måske selv har troet han havde våben han ikke havde! At han har pustet sig op i en sådan grad, at bluffet har virket: man har troet i Washington og London [og i Bagdad!], 'Det her - det må der være noget om'. Og så har vi gået ind for at udradere en trussel, der viser sig at både Hussein, Bush og Blair har troet på - men ikke så forfærdelig mange andre.

JHM: Det, der vel er pointen her det er: at man kan tage fakturaer frem. Desværre fra vores egne venner: USA, Tyskland osv., hvor man kan se at Saddam Hussein har modtaget materiel. At der er blevet gemt hemmelige

papirer hos forskere, i deres hjem osv., som helt klart indikerer, at de gerne vil sætte sådan et program igang. Det kan godt være de ikke har startet det - men viljen var til stede. Der spørger jeg bare: Hvor lang tid skulle vi vente? Skulle vi vente til vi var helt sikre på, at de havde lavet bomben - i de der hangarer udenfor Bagdad? Hvor lang tid skulle man vente? Det synes jeg er et meget vigtigt spørgsmål.

Det forekommer mig, at der er et mønster i debatten, hvor kritikerne siger: Vi er nødt til at se Irakkrigen i sammenligning med en række andre steder - Nordkorea, Israel osv. - "Hvorfor kan FN vedtage 99 resolutioner, vi ikke gennemfører - og så reagerer vi her?" Det er meget af kødet i dén argumentation. Hvor det, der lå i amerikanernes linie efter 11. september - det er måske mindre tydeligt i øjeblikket - var at sige: "Spillereglerne er ændret. Vi skal ikke se på fortidens FN-resolutioner, men se fremover" - jf. Bush's tale forleden omkring demokratiet i Mellemøsten. Hvor pointen er: Det er en ny verden vi lever i.

JHM: Men du kan også vende det om og sige noget andet: Det her det handler om ganske almindelig vilje. Effektivisering af FN-resolutioner er i bund og grund bygget på vilje fra det internationale samfund - for at sige det groft. Det handler også om, at hvis vi havde haft 11. september i Paris, eller et andet sted i Europa, ville amerikanerne så sige: "Spillereglerne er lavet om!?" Måske - måske ikke. Det, det egentlig handler om er, at USA siger: "Spillereglerne er lavet om - fordi nu har vi altså vilje. Vi føler vi er i krig, og derfor har vi vilje til at følge op på de intentioner, der står i de her FN-resolutioner".

8. Terrorismen kunne samle Europa

Hvad var der sket hvis 11. september havde fundet sted i Europa?

JHM: Ja, så ville vi jo vel egentlig være kommet tilbage til den klassiske situation, Europa tidligere har været i: Europæerne vil søge hjælp hos USA. Og USA som supermagt ville komme og hjælpe os. USA ville få bekræftet, at USA er verdens mest stabile region - og ikke Europa - og at der ikke er den samme regionale samling i Europa, fordi der her er så mange konflikter, så mange forskellige kulturer. Jeg tror, at så ville det slet ikke have fået den prioritet. Det tror jeg ikke på:

Du ville ikke se den form for Homeland Security som du ser nu. Du ville ikke se den form for hysteri. På den anden side ville der ske noget interessant i forhold til Europa: jeg tror, at det ville have været vejen til at slå Europa sammen:

Du kan spørge, hvad er det egentlige EU/Europa har haft succes med? Det har fx været når du har haft konflikterne på Balkan: så begynder man ud fra en arbejdsopgave at samle Europa.

Murens fald er også et udtryk for, at der skete noget historisk, som gjorde, at der kunne komme politiske kræfter igang - med at genforene Tyskland; kæmpe for nye demokratier og markedsøkonomier.

Men kunne terrorismen ikke splitte Europa? Hvis det skete i England imorgen, så ville man i Tyskland og Frankrig sige: 'Det er fordi I er gået ind i Irak'. 51.14! Hvis det skete i Frankrig, så ville englænderne sige: 'Det er fordi I IKKE er gået ind i Irak'.

JHM: Men den holdning kan de slet ikke tillade sig at indtage, fordi de ved, at på det område, der HAR vi de samme kendetegn. Der er vi en del af den vestlige verden; der er der en væsentlig værdidebat. Som Statsministeren har sagt meget fint: Det her handler om, at nu kan det være nok - i forhold til de værdier, jeg står for. At det kan være nok i forhold til menneskerettigheder; demokratiopfattelse osv.

Men tag fangerne på Guantanamo-basen, tag debatten om borgerrettighederne i USA, debatten om borgerrettighederne i Europa som vi har haft en smule af, og måske får mere af, jo højere op på den politiske dagsorden terrorismen rykker. Er man ifærd med at ændre det, vi ellers betragter som vores kerneværdier, og som Statsministeren siger vi kæmper for - nemlig frihed og demokrati? I forsøget på at beskytte dem?

JHM: Det er jo det, der er så infamt ved terrorismen: at de værdier, de kæmper imod, de bliver et våben mod os selv. Frihed, fri bevægelighed, muligheden for at rejse, at kunne handle ud fra sin overbevisning. Fordi det er jo sådan, at man truer dem, der handler ud fra deres overbevisning: som du ser med Italien nu, i Irak. Altså: "Hvis du sender soldater ned til Irak, så skal du bare vide, at du har handlet ud fra din overbevisning, men at det har en konsekvens. Fordi så vil vi bombe dig".

Det betyder, at idet vi bliver lidt paranoide i vores angst og vores frygt, så begynder vi at indsnævre vores bevægelsesfrihed: der bliver mere indgående sikkerhedschecks, osv. Der vil måske ligefrem være politikere, der ---- det håber jeg ikke! jeg håber politikerne har modet til at lade være! --- men der vil være situationer, hvor man tænker meget over, hvor stærkt man går frem. Det tror jeg, der er nogle, der gør. Og så er terroristernes mission lykkedes - det må man sige.

Hvor umiddelbar og nærværende er terrortruslen idag i forhold til Danmark? Og vil du mene, at vi har gjort os mere sårbare, mere udsatte - er vi et mere indbydende mål for Al Qaida nu, fordi vi er med i Irak, end vi ville have været, hvis vi ikke var det?

JHM: Jeg mener, det står klart, at idet vi tog den beslutning som vi tog, så ligger vi selvfølgelig i en risiko, lige så vel som Italien, der har været ude for det i Irak. Det kan udvikle sig, konsekvensmæssigt, til at man går til vores eget hjemland.

Men sådan ser jeg egentlig ikke på det: terroren ligger jo i uvisheden om hvor man slår til henne - dét er jo frygten. Man må jo altså leve med den risiko: hvis man ytrer sig og handler ud fra sin overbevisning, så må man løbe den risiko.

9. Europæerne som skraldemænd

Angående argumentet om, at vi har de samme værdier som amerikanerne: der er jo noget, der tyder på, at terroristerne godt kan se forskel på USA og Danmark. At man betragter USA som mere end bare et tilfældigt eksempel på Vesten: USA er noget særligt, og så kunne den danske vælger jo sige, hvis vi ovenikøbet alligevel er delvist uenige i den politik som USA fører, hvorfor i himlens navn skal vi så placere os i en udsat position – "in harm's way" - for at være sammen med amerikanerne? Bør vi så ikke gøre en dyd ud af, at vi i Europa er lidt anderledes og "ligger 20-30% til venstre" for USA? Så vi undgår at slutte op om en sag, der gør os mere udsatte?

JHM: Du kan sige, at det er jo præcis det, som Saddam Hussein gjorde: at han hele tiden forsøgte at stikke en kile ind mellem Europa og USA. Man kører på USA fordi de er den stærkeste partner: det er et udtryk for, at Europa er svag fordi vi ikke kan samle os. Hvis vi var lige så markante i vores holdninger - uanset om man kan lide de amerikanske holdninger eller ej - men hvis vi var markante, hvis vi var en militær magt...

Og det er her, det bliver interessant, ikke? USA har en stærkere udenrigspolitik end Europa fordi de har deres sikkerhedspolitik og forsvar i orden. Vi er tilbage til gamle dage: lige pludselig har det betydning, at du simpelthen operationelt har mulighed for militært at gribe ind i et land. Det var jo der, hvor Iraks nabolande begyndte at blive en lille smule nervøse: i Syrien er de lidt nervøse, for de synes da ikke det er særligt sjovt, at der står så mange soldater - amerikanske soldater - så tæt på. De står magtesløse hen, og derfor lytter de mere efter udenrigspolitikken.

Du spørger: skal vi påtage os en risiko på amerikanernes vegne, når vi alligevel adskiller og differentierer os? Men det er jo det, det handler om: at Europa, hvis europæerne ønsker at være et alternativ OG en troværdig allieret og samarbejdspartner for verdens eneste supermagt, så må realiseringen ligge i, at vi investerer ressourcer - men også: loyalt holder sammen. Du kan kun påvirke udviklingen i din retning og med dine holdninger ved at gå sammen med supermagten og sige: "Har I kigget på de her aspekter?"

Hvis vi kigger udover også de andre europæiske lande: EU's Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik [FUSP'en] har, i den udstrækning den har eksisteret[!], været kendetegnet ved at være 'civil': vi har været gode til demokratiopbygning, bistand etc. Er der en risiko for, at den transatlantiske uenighed vi har set accelererer - fordi Europa vil have en 'socialdemokratisk', multilateral udenrigspolitik, mens USA og måske England følger en udenrigspolitik som er mere militær og 'borgerlig'?

JHM: Det håber jeg ikke. Men du kan sige, at EU's FUSP, områderne indenfor udenrigs- og sikkerhedspolitik, er jo et udtryk for svaghed. Svagheden i, at når det kommer til at handle; når det gælder om at sætte tropper ind - at køre en meget aktiv udenrigs- og sikkerhedspolitik, så kan EU ikke klare det, fordi det kan europæerne ikke blive enige om - og det kan de heller ikke finde penge og ressourcer til. Det eneste man kan gøre, det er at give bistand osv. - altså opfølgende.

Det er en enorm svaghed, fordi det betyder, at man risikerer, at Europa bliver skraldemænd for dem, der sætter dagsordenen - og i det her tilfælde USA.

Nogle vil sige, FUSPen osv. består i at udsprede den europæiske 'regionalisme' og multilateralisme. At de bløde værdier og samarbejdsværktøjer ikke er et udtryk for svaghed, men for styrke, at de er nødvendige og mere holdbare end de militære løsninger.

JHM: Jeg tror også du vil finde amerikanere, der vil sige: "Det er meget, meget fint. Vi lægger verdensdagsordenen, udenrigs- og sikkerhedspolitik. Vi går ind i forhold til vores spilleregler - vores vilje. Og så kan I bagefter gå ind og så investere i at stabilisere infrastrukturen osv.' Det ville være en fantastisk fordeling - ville jeg synes, hvis jeg var amerikaner, men ikke som europæer.

Når du før tegner forskellene internt i Bush-administrationen; siger 'hvis vi overhovedet skal blive lyttet til må vi have en fælles-europæisk militær dimension', ligger der i det, at I er uenige i den amerikanske udenrigspolitik, nu? At vi bakker op fordi det er "det mindste onde", "den bedste mulighed" og det kun er dem, der handler?

JHM: Absolut ikke - tværtimod. Det ville være rart, at vi fortsætter den aktive udenrigspolitik, som vi har talt om, nemlig gennem internationale organisationer: den aktive indsats, der gik ud på at få en stemme i de rette fora. At vi fortsætter den linje, forstået på den måde, at vi kommer ind og kan påvirke verdens udenrigs- og sikkerhedspolitik - og dermed: påvirke amerikanerne.

Og det skal ske gennem den militære dimension?

JHM: Det sker via vilje, troværdighed og lederevner. Der skal stå noget bag ordene: viljen til dels at tage en beslutning, som befolkningen måske ikke bakker op omkring her og nu; dels til at tage en beslutning, som har en økonomisk konsekvens, men som også kan have konsekvenser i forhold til menneskeliv. At have den handlekraft, der ligger i at gå ind - og gå sammen - og sige: "Nu står vi inde for dét". Så er du en handlekraftig partner i forhold til USA - og en god samarbejdspartner, fordi du har et troværdigt grundlag. Den troværdighed, den handlekraft, den vilje - den har vi ikke optimalt i Europa idag, og derfor bliver USA altid fjende nr.1 i forhold til fx terroristerne.

10. At leve med en risiko – men ikke i frygt

Er forudsætningen for at få den vilje og den handlekraft ikke, at man får overbevist den europæiske befolkning om, at terrorismen også truer dem og er et umiddelbart problem?

JHM: Jo - men: dels overbevise omkring terrorismen, men også fortælle, hvad det er for nogle værktøjer, der skal til.

Men hvor stort et problem ER terrorismen? Een ting er i forhold til udenrigspolitikken: det er klart, at det er lettere at sige, at terrorismen er et større problem end Sovjetunionen[!] - måske endda: det største problem vi HAR. Men hvad når det kommer til offerviljen? Anders Fogh gav i en tale på Forsvarsakademiet for et par uger siden udtryk for, at de ting, som Forsvaret skulle løse skal klares indenfor en økonomisk ramme, der ligner den vi har idag. Hvor stor en opgave er udenrigspolitikken - terrorismen indbefattet - i forhold til den indenrigspolitiske dagsorden? Fordi pengene skal jo komme et sted fra, med mindre I vil ophæve skattestoppet - hvad du næppe vil gøre dig til talsmand for?

JHM: Nej, det vil jeg absolut ikke. Det har du da ret i, men problemet er vel, at det er en balance mellem ikke at skræmme befolkningen på den ene side, men på den anden side set også---

Men er I ikke NØDT til at skræmme befolkningen? Hvis I kan se, at offerviljen ikke er der, så må det jo være fordi der er fakta, der ikke er blevet lagt frem?

JHM: Jo, men her mener jeg, der er en forskel på USA og Europa. USA har en opfattelse af, at de lever i krig - og vi lever på et andet niveau. Der er den væsentlige forskel, at en befolkning må ikke leve i frygt, men en befolkning må leve med risiko. Det er to vidt forskellige ting: det er to forskellige anskuelser. For hvis en befolkning lever i frygt, så gør det hele det civile samfund handlingslammet - paralyseret. Men hvis et civilsamfund erkender, at man lever med en risiko - så tager man nogle forholdsregler. Og det vi skal udtrykke, det er de forholdsregler vi skal tage, som gør at vi bliver nødt til at investere i nogle værktøjer - både indenfor det forsvarsmæssige, efterretningsmæssige og udenrigspolitiske område.

11. Lederskabet

Men den kritik, der vil komme fra centrum-venstrefløjen bygger på den traditionelle 'sikkerhedsspiral'. Altså: jo mere vi bruger militære magtmidler og jo mere vi begrænser borgerrettigheder, jo værre gør vi verden: jo mere snæversynede og nationalistiske bliver vi, jo sværere får vi ved at bygge goodwill både i forhold til den arabiske verden og andre verdensdele.

JHM: Men det er efter min mening fuldstændigt grundlæggende forkert. Det, det handler om er, at vi har fået endnu tættere bånd og tilknytninger til de forskellige regioner og lande. Aldrig har du set en så hastig udvikling af nye demokratier - nye markedsøkonomier, nye former for samarbejde. Og dét gør, at der bliver en endnu større afhængighed af stabilitet landene imellem. Og det afhængighedsforhold styrker freden, sådan set.

Det er klart, at når man har et tættere samarbejde og tilknytninger, så kommer der større konfrontationer mellem fx religioner. Og derfor handler det vel egentlig om, at få åbnet landene op - at den kamp, som vi kører handler også om værdier. Værdien i at have åbne samfund, hvor det værdisæt, der ligger i lukkede systemer jo er fjenden. Det er ikke religionen, der er fjenden, det er fanatismen; det er diktaturet; det er undertrykkelsen.

Derfor er det så utroligt afgørende vigtigt, at Irak bliver en succes. Fordi udviklingen så vil være en enorm trussel overfor de lukkede samfund, overfor alle de regimer, der ligger rundt omkring. Derfor er der også en stor interesse, fra den anden side, i at ødelægge dette projekt på alle mulige måder. Der synes jeg egentlig, at man burde - som verdensborger og som borger, der står for disse værdier: for menneskerettighederne - der burde man vælge side, og i stedet for at pege fingre, og i medierne forklare, at "det er en skandale, det, der foregår nede i Irak", så burde man sige: "Vi står for, og kæmper for, disse værdier. Og derfor ønsker vi, at det skal blive en succes". Og sige: "Det her er udtryk for, at vi har ret. At vi faktisk møder modstand fra nogle lande og diktatorer, som absolut ikke har interesse i, at der sker en demokratisering af Mellemøsten."

En ting er, som du siger, at der skal være politisk enighed - at vi skal have en udenrigspolitik som Socialdemokratiet også står bag osv. Men er der ikke en risiko for at I for bløde og for forsigtige? Som du var inde på har Irakforløbet været hurtigt: jf. udviklingen fra dette tidspunkt sidste år til nu. Har I været gode nok til, fra VKs side og fra regeringens side, over det sidste 1½ år at forklare befolkningen, hvor vigtigt dette var? Eller risikerer I, at I ikke har fået den dagsorden sat: at det, man vil huske Irakkrigen for er masseødelæggelsesvåbnene, der ikke blev fundet, og hele den uro og den debat, der blev skabt?

JHM: For det første er det vigtigt at sige, at krigen er jo ikke færdig endnu. Eller: een ting er at vinde krigen, en anden ting er at vinde freden - og det tager tid. Men hvis jeg endelig skal erkende noget som helst, så må jeg erkende, at det har været utroligt vanskeligt mediemæssigt at komme ud og fortælle, hvad det i virkeligheden handler om. Grunden til, at jeg sagde helt klart nej til Holger K. Nielsen omkring Irakhøringen, det var, at han sagde, at temaet det skal være: 'Løgner bag krigen'. Hvor jeg sagde: det propagandashow vil jeg ikke være med til. Men det, som vi har fundet frem nu, det er en mere afbalanceret høring, hvor vi forhåbentlig får dette frem. Fordi jeg synes, at Statsministeren - også udenrigsministeren, men Statsministeren specielt - har en retorik, der er rimelig tydelig: Han har sagt: "Dette bygger klart på resolution 1441. Dette beslutningsforslag - 118 - har 13 punkter: Gå ind og kig på listen. Det handler om en grusom diktator, der har ressourcer, vilje, handlekraft - og

som har vist det før. Som er en trussel - og inden han bliver en trussel ligesom Nordkorea, der har masseødelæggelsesvåben, hvor vi er magtesløse, så skal vi stoppe ham her og nu.”

Mht. medierne: Nogle har sagt det omvendte - at det kun er Ekstra Bladet, P1 og Information, der har været kritiske; mens Jyllands-Posten og Berlingske Tidende har været loyale overfor regeringen osv. Hvordan kan det være rigtigt, når du siger, at det har været svært at trænge igennem med den dagsorden?

JHM: Jo, men det er fordi fokus er på det ustabile. Der, hvor der er en konflikt – der, hvor der sker civile tab osv. Hvor er succesoplevelserne i, at nu får skolebørnene nogle bøger, som rent faktisk ikke er propaganda? Hvor er historierne om, at de hospitaler som Saddam Hussein fuldstændig ødelagde og sled ned er ved at blive bygget op? Hvor er de historier, der fortæller om, at man forsøger at lave en olieproduktion, der skal bidrage til en fond, som kan bygge landet op? Hvor er historierne om, hvordan man forsøger at få politibetjente til at bygge på menneskerettigheder og respekt - så de ikke længere bruger tortur? Hvor er historierne om, hvordan man bygger tillid mellem staten, styret, og så befolkningen, som har levet i frygt i så mange år?

Nogle ville sige, at medierne er venstreorienterede og derfor ikke tager de historier?

JHM: Nej, det mener jeg faktisk ikke, fordi jeg tror, at hvis Irak forhåbentlig snart bliver en succes og man ser positive resultater, så man vil se medierne dreje rundt og sige: "Det må vi sige! De har haft modstand fra befolkningen - de har sgu' også haft modstand fra os, men de kørte videre." Derfor håber jeg på, at næste gang vi har valg, at Irak så bliver et tema, fordi det være - forhåbentlig - en succeshistorie om et dansk lederskab. Og en udenrigs- og sikkerhedspolitik som vi aldrig har set før.

Så Irak skal hjælpe Jer med at vinde det næste valg?

JHM: Det håber jeg på. Det viser troværdighed omkring en aktiv udenrigs- og sikkerhedspolitik - og godt lederskab.

Jens Hald Madsen (f. 1968) er borgmester, markeds- og civiløkonom. Siden 1994 Folketingsmedlem for Venstre. Uddannet markedsøkonom Næstved Handelsskole, 1990-92 og civiløkonom med speciale i udenrigshandel, Niels Brock, 1992-94. Fra 1992-93 projektmedarbejder ved miljøprojekt i det tidligere Østtyskland, 1992-93; instruktør i Schilling Data 1993-93, finansiel medarbejder i Nykredit.

Fra 1993-2001 medlem af Roskilde Kommunalbestyrelse; af Fritids- og Kulturudvalget 1997-2001 og af Erhvervsudviklingsrådet 1997-2001. Formand for LOF i Roskilde 1993-2001. Fra 2002 medlem af Lejre kommunalbestyrelse og borgmester - og af Roskildeegnens Erhvervsudviklingsråd fra 2002.

Medlem af Folketingets Boligudvalg 1994-2001 og boligpolitisk ordfører 1995-98. Fra 1998 udenrigspolitisk ordfører, medlem af Dansk Udenrigspolitiske Instituts repræsentantskab 1998-2001 og næstformand i Folketingets gruppe i Interparlamentarisk union fra 1998. Fra 1998 medlem af Forsvarsudvalget og Udenrigsudvalget fra 1998; medlem af Udenrigspolitisk Nævn fra 1998, formand fra 2001. EU-observatør i bl.a. Makedonien, Mozambique og Uganda.